

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

Tema: **Op- og nedture** **i Baltikum**

Letland og Litauen:
Stinking Danish
Pig Farms

Cecilia Malmström:
Den føderalistiske
kommissær

TEMA:

Hvad rager de baltiske lande os?

Ikke så lidt, når man gør samlet regnskab. Det er ikke bare fordi Estland, Letland og Litauen har været medlemmer af EU siden 2004, at vores genboer er værd at læse om. Tusinder af baltere er i de seneste år kommet til Danmark for at arbejde, danskere er rejst den anden vej, danske banker har oprettet filialer i de tre lande, andre virksomheder ser dem som mulige markeder. Og så er der det storpolitiske niveau. Tidligere var det officielle Danmark en meget aktiv støtte for de tre landes uafhængighed af Sovjetunionen, som blev en realitet i 1991. I dag arbejder Danmark i en række sammenhænge tæt sammen med de baltiske lande – om problemer i Østersøen, om repræsentation i Verdensbanken og meget mere. Forresten faldt Dannebrog ned fra himlen i Estlands hovedstad Tallinn i 1219 under et dansk erobringstogt. Men det har nu ikke haft den store betydning for NOTAT. Vi mener bare, vi gør klogt i at blive klogere på Estland, Letland og Litauen.

Temaet er lavet i et samarbejde mellem NOTAT og Magasinet rØST. Magasinet rØST er et nystartet netmagasin med skarpt fokus på Østeuropa. rØST bringer nyhedsresuméer, analyser og reportager. Formålet er, at bygge en mental bro mellem øst og vest. rØST er engageret, kritisk og politisk, men ikke partipolitisk. Klik ind på www.magasinetroest.dk og bliv opdateret på udviklingen i Østeuropa.

DE BALTISKE LANDE I TAL

ESTLAND

Indbyggere: 1,3 mio.
(69 % i byerne; Tallinn: 400.000)
Mobiltelefoner: 1.982.000
Areal: 45.226 km² (omtrent som Danmark)
Dækket af skov: 47,6 %
Etniske grupper: estere (67,9 %), russere (25,6 %)
Sprog: estisk (67,3 %), russisk (29,7 %). Esterne taler et finsk-ugrisk sprog, og kan med stort besvær forstå finnerne, men ikke hverken lettere eller litauerne.
BNP pr. indbygger i købekraft: 67,4 % af gennemsnittet i EU (2008)
BNP-fordeling på sektor: landbrug (2,9 %), industri (32,3 %), service (64,8 %)

DE BALTISKE LANDE I TAL

LITAUEN

Indbyggere: 3,6 mio. (Vilnius: 543.000 (2003); 67 % i byerne)
Mobiltelefoner: 4.912.000
Areal: 65.300 km² (ca. halvanden gange Danmark's areal)
Dækket af skov: 33 %
Etniske grupper: litauere (83,4 %), polakker (6,7%), russere (6,3 %)
Sprog: litauisk (82 %), russisk (8 %), polsk (5,6 %)
BNP pr. indbygger i købekraft: 61,9 % af gennemsnittet i EU (2008)
BNP-fordeling på sektor: landbrug (4,3 %), industri (29,1 %), service (56,9 %)

LETLAND

Indbyggere: 2,2 mio. (Riga: 717.000; 68 % af befolkningen bor i byerne)
Mobiltelefoner: 2.217.000
Areal: 64.589 km² (ca. halvanden gange Danmark's areal)
Dækket af skov: 45 %
Etniske grupper: lettere (57,7 %), russere (29,6 %), hviderussere (4,1 %), ukrainere (2,7 %)
Sprog: lettisk (58,2 %), russisk (27,5 %). Lettisk tilhører ligesom litauisk den baltiske sproggruppe, men de forstår kun med problemer hinanden.
BNP pr. indbygger i købekraft: 57,3% af gennemsnittet i EU (2008)
BNP-fordeling på sektor: landbrug (3,3 %), industri (22,3 %), service (74,4 %)

Professor Morten Hansen ved Stockholm School of Economics i Letland's hovedstad Riga.

Høj pris for boom

Skandinaviske banker gav brændstof til et forbrugsboom, som balterne nu betaler dyrt for. Bankernes motiv var markedsandele, mener dansk professor.

DYRT FORBRUGSBOOM. Det sku' være så godt – at blive medlem af EU. I de baltiske lande nærrede medlemskabet i hvert fald en bastant vækstoptimisme, som fik både myndigheder, virksomheder og borgere til at tage store lån i de udenlandske banker, der strømmede til i forbindelse med optagelsen i 2004. I flere år havde de tre lande de højeste vækstrater i EU, men euforien var bygget på sand. Nu betaler

både banker og baltere en stor pris for gildet.

Styrtdyk

Det var finanskrisen, som satte punktum for en periode med astronomisk låntagning. På bare to år er arbejdsløsheden tredoblet i Estland, Letland og Litauen fra ca. 5 procent til omkring 15 procent ifølge tal fra Eurostat. Og mens det gennemsnitlige fald i BNP i EU var 4,2 procent i 2009 som følge af finanskrisen, tog Estland et dyk på 14,1 procent, Litauen på 15 procent, og Letland på hele 18 procent.

Efter en periode på syv år frem til 2007 med de højeste vækstrater i EU, er de baltiske økonomier styrtdykket. Der tales om noget nær udslettelse af middelklassen, og reallønnen er stærkt nedadgående. Statskasserne, især i Letland og Litauen, er noget nær tomme, og drastiske nedskæringer er derfor gennemført, og flere er i støbeskeen.

Og bunden er gået ud af boligmarkedet. Efter store prisfald i 2008, gik det meget stærkt i 2009. Værst i Letland, hvor en lejlighed i hovedstaden faldt med over 50 procent i pris. Et tydeligt tegn på en spekulativ boble, der brister.

Ansvar

»Der var tale om et megaforbrugsboom og boligboom. Væksten byggede på gæld og førte ikke til nogen særlig stigning i produktivitet«, siger professor Morten Hansen ved Stockholm School of Economics i Letland's hovedstad Riga. Han mener, at hvis de tre lande havde indført reel beskatning af fast ejendom og af virksomhedernes dividender, kombineret med en strammere finanspolitik, kunne det have gjort en stor

forskel. I stedet blev det gunstigt at låne til spekulationsformål. Og udenlandske banker stod parat til at hjælpe.

»Der var ikke meget bankaktivitet i de baltiske lande for ti år siden. Men efter optagelsen i EU gik det meget stærkt. Udenlandske banker begyndte at strømme til de baltiske lande, og tilbød store lån.«

Markedsandele

Blandt de mest aggressive banker var de skandinaviske. Deres fremfærd fik Morten Hansen til at undre sig:

»Jeg spurgte mig selv om de svenske banker da ikke kunne huske, hvordan det gik med en tilsvarende fremgangsmåde i Sverige i begyndelsen af 90'erne. Og lidt det samme med Danmark for få år siden. Men når banker blev spurgt, regnede de med, at det nok ville gå alligevel.«

Morten Hansen vurderer dog, at motivet til danske og svenske bankers ivrige udlån lå i at sikre sig markedsandele, og derfor så de stort på risikoen.

»Man kunne jo se, at da den svenske bank SEB skar lidt ned, mistede de markedsandele til Nordea«, siger Morten Hansen.

Banker bløder

Denne jagt på markedsandele betaler bankerne nu dyrt for. Den svenske nationalbank (Riksbanken) anslår, at de tre største svenske banker – SEB, Swedbank og Nordea – står til at tabe hvad der svarer til 92 milliarder danske kroner, hvoraf ca. 18 milliarder står på Nordea's tabskonto. Også danske banker er ramt. Ifølge RB Børsen ligger Danske Bank's underskud i Baltikum på 3,8 milliarder kroner i 2009, hvilket gør bankens baltiske eventyr til den største tabsforretning. ♦

Swedbank's hovedkvarter knejser majestætisk over floden ved Riga, men banken har fået et smæld over fingrene på mange milliarder kroner på sit baltiske eventyr.

Store danske svinebrug er i vælten for tiden både i Letland og Litauen. Lokalbefolkninger klager over miljøbelastning og lugtgener, mens lettiske landmænd raser over ressourcestærke konkurrenter.

Hård modstand mod

STINKING DANISH PIG FARMS. Den danske landbrugsrådgivning i Århus anslår, at der er ca. 50 danske landmænd i Baltikum, heraf ca. 5 i Estland, ca. 30 i Letland og ca. 15 i Litauen. Landmændenes aktiviteter er spredt ud på både malkekvæg, skovbrug, jordbrug og store svinebrug. Men det er svinebrugene, der løber med al opmærksomheden.

"De stinkende danske svinefarme" er således den første indskydelse hos Andris Gobiņš, formanden for den lettiske Europabevægelse, når han skal forklare, hvad letterne forbinder med EU.

Historier om store danske svinefarme er for tiden en meget varm kartoffel i Letland, og ifølge Andris Gobiņš én af de negative historier, der forklarer, at Letland

er det mindst EU-begeistrede af de tre baltiske lande.

Gobiņš nævner i flæng, hvordan store danske svinebønder forurener, ødelægger vejene, kun ansætter få lokale, opkøber det bedste land – ofte fra lettiske familier på fallittens rand, men til gengæld ikke køber de lokale produkter. Derfor har han svært ved at se, hvilken merværdi de danske svinebønder repræsenterer i det lettiske samfund. På trods af, at Letland har kraftigt brug for udenlandske investeringer, og på trods af, at Letland er nettoimportør af svinekød.

På landsdækkende tv

At de danske svinebønder har et dårligt ry kan Gundars Reders fra det lettiske statsfjernsyn, Latvijas Televīzija, bekræfte. Han

har lavet en kritisk dokumentarudsendelse om danske svinebønder på baggrund af klager fra borgere i distriktet Jelgava og græsrodsarbejde blandt borgere i distriktet Kuldīga. I Jelgava har myndighederne givet tilladelse til en udvidelse af en svinefarm til 10.000 svin og pattegrise.

»Det gjorde de fordi det ville være godt for økonomien, og fordi arbejdsløsheden var stor, og dette kunne være et skub. Men de lokale borgere var imidlertid særdeles utilfredse med beslutningen, mest på grund af lugten og forureningen af miljøet,« siger Gundars Reders.

Nabodistriktet Kuldīga oplevede et helt modsat forløb. Her har lokale borgere haft succes med at forpurre en udvidelse af en svinefarm.

Litauere demonstrerer i Vilnius i februar mod danske svinebønder.

danske svinefarme

»De lokale var mere velinformerede og proaktive. De havde studeret på internettet og de havde været i Litauen og se på lignende fabrikker og interviewe folk i de omkringliggende områder.« I Kuldigas spredte sig hurtigt den generelle holdning, at en udvidelse af en svinefarm ville være katastrofal for miljøet, hvorefter det lykkedes lokale kræfter at overbevise lokalmyndighederne om, ikke at tillade en udvidelse.

Et spørgsmål om penge

De lettiske svinebønder, som Reders har talt med, mener ikke, man kan håndtere sit affald ordentligt, hvis man har mere end 10.000 svin.

»Måske passer dette, måske ikke, måske er det et spørgsmål om den teknologi, man bruger, men dette er i hvert fald synspunktet,« konstaterer Reders.

Han er dog ikke sen til at erkende, at lettiske svinebønder nok ville forsøge sig i samme spor. »Hvis bare de havde pengene.« Men det har de som regel ikke, og i dag kan de lettiske landmænd ude i lokalområderne oftest blot stå på sidelinjen og kigge på de enorme udvidelser af svineproduktioner, som pengestærke vestlige landmænd står for. Og især derfor er der en særdeles dårlig stemning omkring danske svinebønder ude i mange lokaldistrikter i Letland.

Danskere er stadig populære

Spørgsmålet om svinefarme har dog endnu ikke ødelagt danskernes ry. Ifølge Gundars Reders har danskerne meget goodwill at tappe af, og så er der også nogle gode eksempler:

FOTO: Jesper Porksen.

Andris Gobiņš mener, at danske svinefarme har gjort letternes forhold til EU dårligere.

»Der er også danske landmænd med et særdeles godt ry, bl.a. hr. Rasmussen (Alex Rasmussen red.), en meget berømt dansk svinebonde, der har lært sproget, er høflig, taler godt med naboerne og har en god attitude.«

Gundars Reders mener dog, at de danske svinebønder har ændret sig til det værre gennem de sidste to-tre år, hvilket kan være med til at forklare den dårlige omtale, som landmændene oplever for tiden.

Der er dog en vigtig forskel mellem land og by:

»Hvis du spørger ude i landdistrikterne, hvor man kan møde og lugte farmene, er den generelle indstilling til danske svinefarmere negativ, men hvis man stiller spørgsmålet her i Riga, om det er godt eller skidt med de danske svinefarmere, ville en meget vigtig del af folk sige: Det er godt for vores økonomi. Hvad er problemet?«

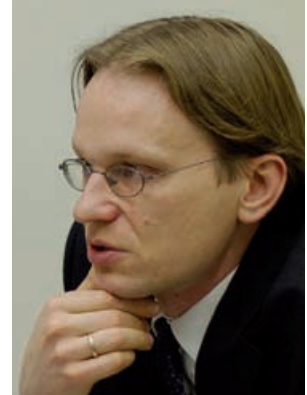
Også svært i Litauen

Danske landmænds upopularitet begrænser sig ikke til Letland. Ifølge førstesekretæren på den danske ambassade i Litauen, Mette Kruse, har der gennem flere år været massiv negativ presse i Litauen om de danske svinebønder, ligesom der ved flere lejligheder gennem de sidste par år har været demonstrationer udenfor den danske ambassade imod de danske svinebønder, ofte med baggrund i en myte om, at danskerne er i gang med at overflytte hele deres svineproduktion til Baltikum.

Denne myte er der imidlertid ikke meget hold i, understreger Mette Kruse, og henviser til friske tal fra Eurostat, der viser, at Litauen i 2008 producerede 1,2 mio. svin, Estland og Letland producerede hver 0,5 mio. svin, mens Danmark producerede 27 mio. svin. Litauen er i øvrigt ligesom både Estland og Letland, nettoimportør af svin.

Det er også ambassadens indtryk "at de

Foto: Kristoffer Hecquet.

danske landmænd fører en legitim forretning på basis af moderne teknologi og med respekt for den eksisterende lovgivning." Denne vinkel bekræftede en delegation fra det litauiske parlaments miljøudvalg i øvrigt, efter et besøg i februar i år, på nogle forskellige danske svinefarme. Den konservative formand for delegationen udtrykte beundring over den moderne teknologi, der blev brugt på farmene, og erklærede ligeledes, at generne overfor naboerne var yderst begrænsede.

Disse positive ytringer udløste dog øjeblikkeligt demonstrationer foran det Litauiske Parlament, hvor demonstranterne sammen med deres utilfredshed, havde medbragt danske flag.

Ifølge Mette Kruse kæmper nogle af de danske landmænd også med de lokale myndigheder, der i flere tilfælde går imod kendelser fra domstolene til fordel for svinebønderne, i bestræbelserne på at gøre livet surt for de danske landmænd.

Som i Danmark – tilsat ulighed

Grundlæggende ligner debatten om svinebønder i Litauen og Letland den danske, med de helt klassiske grundelementer: forurening og lugt. Dog med det ekstra element, at nogle meget ressourcerstærke vestlige landmænd skiller sig kraftigt ud fra de fattigere landmænd i de to lande. ♦

Gundars Reders, som har lavet en dokumentarudsendelse om danske svinefarme, mener de danske landmænd er begyndt at opføre sig værre i de senere år.

Den stille flugt fra Baltikum

Den økonomiske krise får tusinder af letter og litauere til at pakke kufferten og søge andre EU-lande. Dårliche nyheder for arbejdsforhold i både Øst og Vest, mener ekspert.

FATTIGDOMSFLYGTNINGE. »Før var det håb, der fik folk til at emigrere. I dag er det fortvivlelse. Jeg har boet i Litauen i mange år, og det er noget, man kan fornemme på gaden,« siger Charles Woolfson. Han er professor ved Linköping Universitet i Sverige og ekspert i vandrende arbejdskraft fra de øst- og centraleuropæiske lande. Han er særligt rystet over krisen i de baltiske lande, hvor en undersøgelse viser at hele 15 procent af den erhvervsaktive befolkning gerne vil emigrere.

Charles Woolfson peger på, at i Litauen er antallet af emigranter oppe på samme niveau som lige efter optagelsen i EU, og det finder han slående. Dengang fandt migrationen sted på baggrund af økonomisk fremgang i de baltiske lande. I dag er arbejdsløsheden eksploderet hjemme, og mulighederne er blevet ringere i modtagerlandene. Derfor mener Woolfson, at hvor emigration tidligere var et lovende løfte om en bedre fremtid, er det i dag det mindste af to onder.

Letland topper

Det er i Letland og Litauen, den stille flugt fra Baltikum er udtalt. I det tredje baltiske

land, Estland, lander nettomigrationen ifølge officiel statistik omtrent på et nul, angiveligt fordi Estland's økonomi er mere solid. Statistikkerne for migration fra Letland og Litauen er usikre, men tendensen i 2009 er umiskendelig. I Litauen, som angiveligt har den mest præcise officielle statistik, er tallet steget fra knap 14.000 i 2008 til knap 22.000 i 2009. Korrigeret for indvandring, lander Litauen på et nettotab på 15.000 personer. Endnu mere dramatisk ser det ud for Letland, hvor krisen har kradset dybest. Hér anslår professor Mihails Hazans på universitetet i Riga, at 30.000 letter emigrerede i 2009, og vurderer endda, at tallet kan komme op på 100.000 over den tre-årige periode til og med 2011. Mange mennesker ud af en befolkning på kun 2,2 millioner mennesker.

Øjeblikkelig fattigdom

Migrationen er en flugt fra arbejdsløshed, og fra meget lave sociale ydelser:

»Bliver man arbejdsløs i Litauen, er det en dom på øjeblikkelig fattigdom, så selvom livet ikke er nemt i de gamle medlemslande, er mulighederne trods alt bedre,« siger professor Woolfson.

»Det er ikke underligt, at der kommer et stort træk fra Litauen, hvor regeringens svar på krisen har været brutalt. Der har været hårde nedskæringer på de offentlige udgifter, og lønnen er sænket drastisk,« siger han med henvisning til, at de offentlige udgifter er skåret ned med hele 30 procent i det forgangne år, og til at lønnen er skåret ned med mellem en tredjedel og halvdelen.

Søger mod Irland og Storbritannien

Den øgede emigration fra de baltiske lande kan mærkes i flere gamle EU-lande, og særligt i Irland og Storbritannien. I Storbritannien fordobledes antallet af arbejdstilladelser til letter i 2009, mens tilladelser til litauere steg med 30 procent, ifølge tal fra det britiske indenrigsministerium. Op mod 20.000 letter og litauere fik arbejdstilladelse i de første ni måneder af 2009 i Storbritannien, ifølge professor Hazans.

Irland tog i 2009 imod 4.000 letter og ca. 3.000 litauere. Dermed modtager Irland og Storbritannien omtrent halvdelen af emigranterne fra Letland og Litauen.

Interessen for Danmark er relativt lav, men tendensen er en kraftig stigning. Antal-

Sundhedsturisme som vartegn

Riga's borgmester svarer igen på hjerneflugten med en ny form for turisme, der skal holde landets læger hjemme.

Det er nærmest blevet en tradition blandt unge i Baltikum at søge lykken i udlandet. – Og udlandsdriften er ikke blevet mindre, efter finanskrisen indtraf sidste år, hvilket kunne mærkes særligt i Letland, hvor arbejdsløsheden steg fra 5 til 15 procent på blot et år. Mange letter ser den udbredte landflygtighed, som en fordel for landet, da de unge vil komme tilbage med vigtige uddannelser, penge og erfaringer, men der er nu ingen garanti for, at de vender tilbage.

FOTO: JESPER PØRKSEN

Riga's unge borgmester Nils Usakovs vil imødegå "hjerneflugten" fra Letland ved at opdyrke "sundhedsturisme" – høj kvalitet, lav pris for behandling.

Et reelt problem

Der findes ingen pålidelige statistikker for migrationens omfang, da mange rejser inden for Schengenområdet, hvor den frie bevægelighed gør det svært at opgøre, men omfanget er alvorligt for landets økonomi. Men når en månedsløn for en betonarbejder ligger på mellem 1700 og 2000 kr., kan man godt forstå fristelsen til at prøve lykken udenlands. Udlandet lokker også kvalificeret arbejdskraft væk fra Baltikum da lønnen i Vesteuropa er højere. Hjerneflugten fra Baltikum er således et reelt problem, som myndighederne er nødt til at reagere på.

Mere end polterabender

Riga, hovedstaden i Letland, der mest har været kendt som et samlingspunkt for britiske polterabender og sexturisme, er nu langsomt ved at skifte image.

»Det er ikke fordi vi vil forsøge at begrænse mængden af polterabender i byen. – I stedet vil vi styrke andre sider af byens image«, forklarer Nils Usakovs, der er Rigas nye unge borgmester.

»Vi vil forsøge at brande Riga i Skandinavien, Storbritannien og andre steder som en kulturel by, men også som et sted hvor medicinalbehandling er god og billig. Den medicinske standard er faktisk på højde med England«, uddyber Usakovs.

Høj kvalitet, lav pris

Det handler ikke kun om brand. Sundhedsturisme er ikke kun et middel til at bringe økonomi og godt omdømme til byen, men samtidig er det en strategisk indsats for at holde på veluddannede læger. På denne måde kan private hospitaler sikre en god omsætning og ansættelsesforhold, der kan få læger til at blive og endda få højtuddannede letter til at vende tilbage fra udlandet.

"Sundhedsturerne" er særligt interesserede i Letland, fordi priserne er meget lavere end i Vesteuropa, men standarderne er gode og niveauet meget højere end i Indien og Tyrkiet, som tidligere har været populære destinationer. Lettiske private klinikker lader sig registrere på striben i forskellige organisationer for at understrege deres høje kvalitet. ♦

let af litauere, som fik "opholdskort med henblik på lønarbejde" var 459 i 2008. Det steg i 2009 til 1.031, altså mere end en fordobling. Dermed flytter litauerne op på en fjerdeplads efter Polen, Tyskland og Rumænien.

Antallet af letter steg fra 206 i 2008 til 515 i 2009 – også mere end en fordobling.

Pres på arbejdsforhold

Charles Woolfson mener, at den øgede migration også kan ses i andre nye medlemslande i Central- og Østeuropa. Under indtryk af finanskrisen og nedgangen i byggeriet, vendte mange "østarbejdere" ganske vist hjem en kort overgang, men det var blot for at konstatere, at tilværelsen er blevet sværere at få til at hænge sammen. Derfor vender de om igen.

»Selvom der er krise også i de gamle EU-medlemslande, og der ikke længere er de samme muligheder i f.eks. byggeriet, så er et liv på det grå eller sorte arbejdsmarked i f.eks. Irland, Storbritannien eller Danmark, trods alt bedre end livet derhjemme,« siger professoren.

»Det er dårlige nyheder for arbejdsforhold i både nye og gamle medlemslande,« slutter han. ♦

Dansk hjælp til trængt homo-parade

En lille flok aktivister står bag afviklingen af "Baltic Pride" den 8. maj i Litauens hovedstad Vilnius. Paraden skal forsvare homo-, bi- og transseksuelles basale demokratiske rettigheder. At paraden bliver en realitet skyldes ikke mindst pres fra danske NGO'er og den danske ambassade i Vilnius. EU har derimod ikke spillet nogen rolle.

DEMOKRATISK FRONTLINJE. Siden EU-udvidelsen i 2004 har flere af de nye medlemslandes større byer ligget i retssager med homoseksuelles organisationer, der har insisteret på deres ytrings- og forsamlingsfrihed. Myndighederne i bl.a. Warszawa og Poznan i Polen og i Riga i Letland, har forsøgt at forhindre afviklingen af homo-parader i byerne, oftest med henvisning til den offentlige sikkerhed, men afvisningerne

er som hovedregel blevet omstødt af landenes domstole.

De fleste Central- og Østeuropæiske lande, som har lagt jord til homo-parader, har desuden oplevet særdeles aggressive moddemonstrationer, og der er således i de senere år gået en lind strøm af billeder af blødende bøsser til vestlige medier fra parader i Moskva, Krakow, Warszawa, Poznan, Tallinn og Riga. Homoseksuelles rettigheder er en højaktuel demokratisk frontlinje i Central- og Østeuropa; ikke mindst i de baltiske lande. Og således også i Litauen, hvor danskere har bidraget til at sikre paradens afholdelse.

Tilladelse trods modstand i befolkningen

Myndighederne i Vilnius har for første gang givet tilladelse til en parade i byen, og tilladelsen til paraden den 8. maj faldt i første hug. Paraden er også blevet lovet beskyttelse af politiet i Vilnius, oplyser Rasa Navickaitė, der studerer politologi i Vilnius og er informationskoordinator for Baltic

Pride Vilnius 2010. NOTAT/rØST mødte Rasa Navickaitė umiddelbart efter hendes møde med politiet. Mens hun kunne glæde sig over tilsagn om politibeskyttelse, var hun ikke glad for den plads, politiet har anvist til paraden.

»Det er en parkeringsplads, der ligger klemt inde mellem en boligkarré og floden, langt væk fra centrum«, siger hun. (Baltic Pride er dog efter interviewet blevet en større parkeringsplads. red)

Rasa Navickaitė ser sig selv og hendes initiativ presset af en højstemat debat om homoseksualitet i Litauen. »Homoseksualitet nævnes ofte sammen med pædofili, ligesom det heller ikke er unormalt at omtale homoseksualitet som en sygdom, man kan blive smittet af.«

En meningsmåling fra 6. april omkring litauerne holdninger til paraden og til homoseksuelle, er sigende. Denne viser at 70,3 % af litauerne er imod paradens afholdelse; at 69,8 % af litauerne ikke kender til homoseksuelle i deres miljø; og at 43,5 % anser homoseksualitet som en sygdom.

FOTO: JESPER PØRKSEN

Baltic Pride fik først anvist denne fjernt beliggende parkeringsplads til paraden af politiet. Siden fik de en anden parkeringsplads. Den er større, men stadig væk fra centrum.

Med hjælp fra bl.a. den danske ambassade er tabuet omkring homoseksualitet ved at blive brudt i Litauen, siger Rasa Navickaitė fra Baltic Pride.

Modstand i parlamentet fra højrefløjen

Holdningerne afspejles i det litauiske parlament, Seimas, hvorfra 52 parlamentsmedlemmer – hovedsageligt fra højrefløjen – i marts sendte et brev til anklagemyndigheden i Vilnius, hvor de krævede paraden forbudt. Brevet henviste til en ny lov, om beskyttelse af mindreårige mod skadelig virkning af offentlig information. Ifølge denne lov må børn og unge ikke udsættes for information, der kan fremme "ikke-traditionelle familiefORMER eller skade familieværdier".

Da loven blev behandlet i 2009, råbte Amnesty International vagt i gevær, idet loven kan krænke både Den Internationale Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der begge garanterer ytringsfrihed og forbyder diskrimination af homoseksuelle. Loven blev dog vedtaget af et stort flertal i parlamentet (87 ud af 141).

Siden er det efter Lissabon-traktatens ikrafttrædelse blevet muligt at trække et land

for EU-Domstolen, hvis det forbryder sig mod EU's charter om grundlæggende rettigheder, og charterets artikel 21 forbyder forskelsbehandling på grund af "seksuel orientering". Men EU-Kommissæren for grundlæggende rettigheder, Viviane Reding, er endnu ikke gået aktivt ind i sagen. Ifølge hendes talsmand, Matthew Newman, vil EU-Kommissionen dog nu analysere den kontroversielle lov og på den baggrund vurdere, om den er i strid med gældende EU-lov.

Imidlertid har anklagemyndigheden i Vilnius dog sparet EU-Kommissionen for de værste bekymringer, for den har nemlig i mellemtiden afvist et forbud af paraden med henvisning til litauisk og international lov.

Presset kommer fra ambassaderne og NGO'er

Anklagemyndigheden har næppe været uvidende om de hollandske, norske og danske ambassaders interesse i sagen,

Russiske mindretal og EU-medlemskabet

Under optagelsesforhandlingerne mellem EU og Estland, Letland og Litauen, var mindretalsrettigheder et gennemgående tema. Særligt i Estland og Letland med russiske mindretal på hhv. 28 og 36 procent af befolkningen, var der store problemer med diskrimination af betragtelige russiske mindretal, som f.eks. havde svært ved at få statsborgerskab, og derfor ikke havde stemmeret. I Litauen, hvor det russiske mindretal kun er på 8 procent af den samlede befolkning, fik russerne statsborgerskab umiddelbart efter uafhængigheden af Sovjetunionen.

Mindretalsrettigheder kom i søgelyset under optagelsesforhandlingerne fordi beskyttelse af mindretal var én af forudsætningerne for optagelse. Indtil optagelsen i maj 2004 blev der skrevet årlige rapporter af EU om bl.a. behandlingen af de russiske mindretal. EU vurderede på dét tidspunkt, at de baltiske lande levede tilstrækkeligt op til kravet.

Der er dog stadigvæk problemer, f.eks. med undervisning på modersmålet, og også med statsborgerskab. I Letland er restriktive regler om tildeling af statsborgerskab f.eks. en hindring for russere fra familier, der først er kommet til Letland efter 1940. Over en tredjedel af landets 600.000 indbyggere af russisk afstamning har intet statsborgerskab. ♦

Kenneth Haar

og den betydelige opmærksomhed fra ikke mindst den danske afdeling af Amnesty International, samt fra Human Rights Watch. Rasa Navickaitė er i hvert fald ikke i tvivl om, at denne støtte har udgjort en positiv forskel for paraden:

»Den store opbakning fra de danske, norske og hollandske ambassader og deltagelsen af politikere fra mange lande er med til at bryde det tabu, der er omkring homoseksualitet i Litauen, og det er med til at sikre, at paraden ses som en politisk manifestation til fordel for basale demokratiske rettigheder, frem for som en seksuel fest«, siger hun.

Den Danske Ambassade i Vilnius bekræfter, at ambassadør Laurids Mikaelson har sendt en uformel skrivelse til den litauiske justitsminister, hvor han diskret gør opmærksom på den internationale opmærksomhed omkring paraden.

Fle danske politikere planlægger at deltage i dette års parade, bl.a. Venstres Jens Rohde (MEP) og SF's Kamal Qureshi. Derudover deltager den svenske Europaminister Birgitta Ohlsson, ligesom Amnesty International kommer til Vilnius med mellem 50 og 80 deltagere fra 20 forskellige lande. ♦

Kommissæren for censur og flygtninge

FOTO: EUROPA-KOMMISSIONEN

FØDERALISTEN. Det allerførste forslag fra EU's svenske kommissær var om opgradering af det tekniske udstyr til Frontex, EU's særlige kontor til samordning af den fælles grænsekontrol.

Hun vil give Frontex penge til at købe blandt andet droner – førerløse fly – til at opdage både med flygtninge i Middelhavet.

Hendes andet konkrete forslag handler om bekæmpelse af børnepornografi, blandt andet ved censur af hjemmesider på internettet.

Begge udspil er restriktive; ikke ligefrem noget den svenske offentlighed ville forbinde med den tidligere svenske EU-minister, og tidligere medlem af EU-Parlamentet for det liberale Folkpartiet, som svarer til Venstre, men i udlændingepolitik til Det Radikale Venstre.

I et interview med NOTAT i Bruxelles siger Cecilia Malmström, at hun i grunden er modstander af censur.

»Men jeg ser jo, at diskussionen er på vej. Det er derfor jeg vil tage den meget alvorligt. Jeg bryder mig ikke om censur af nettet. Der er en masse illegal aktivitet, som man skal prøve på at stoppe ved kilden. Det arbejder politiet også på. Men hvad angår børnepornografi, så har det ikke noget med ytringsfrihed at gøre. Derfor er det en undtagelse.«

Går grænsen dér, eller kan du også forestille dig blokering af hjemmesider, som opfordrer til terrorisme?

»Grænsen går dér. Jeg vil ikke foreslå blokering af andre hjemmesider i min mandatperiode. Børneporno er meget meget specielt. Og der er jo den fleksibilitet, at man kan gøre som i Danmark og Sverige hvor man laver frivillige aftaler om blokering med internetudbydere. Politiet siger, at det dækker cirka 85 procent af børnepornoen på nettet.«

Den onde og den gode

EU har tidligere haft én kommissær med ansvar for det retlige og indenrigspolitiske samarbejde. Nu har man fået to; Cecilia Malmström deler opgaven med Viviane Reding fra Luxembourg, som primært skal beskæftige sig med politi og retligt samarbejde, herunder borgernes rettigheder.

Man får det indtryk, at du har fået alt det restriktive, og hun har alle de positive rettigheder?

»Netop. Jeg er den onde og hun er den gode«, siger Cecilia Malmström grinende.

Opgavefordelingen mellem de to inddebærer, at hun skal arbejde for en fælles flygtninge- og indvandringspolitik i EU.

Det har man talt om i mange år uden at det rigtigt er blevet til noget. Hvorfor skal vi tro, at der sker noget nu?

»Det er et klart mål som medlemslandene har opstillet. Vi har for første gang det institutionelle værktøj (Lissabon-traktaten som medfører flertalsbeslutninger – red.). Og vi har et Europa-Parlament som har krævet det i 15 år. Det skaber forudsætninger, men det bliver vanskeligt; det er superfølsomt.«

Danmark vil ikke have EU som moralsk overdommer, som tager beslutninger på flygtningeområdet, der rører ved den nationale suverænitet. I Sverige frygter man, at EU vil stramme en generøs asylpolitik. Hvor står du?

»EU kan ikke sige til enkelte lande, at de skal modtage så og så mange flygtninge. Det EU kan gøre er, at lave et antal regler, som alle skal følge. En irakisk flygtning, som kommer til Grækenland, har 3 procents chance for at få lov til at blive. Den samme person i den samme situation har 75 procents chance i Sverige. Sådan kan vi ikke have det i en fælles union! Der bør laves ensartede bedømmelser. Så kan de enkelte lande bagefter være mere generøse af humanitære grunde, det bør være fuldt ud muligt.«

Cecilia Malmström, ny kommissær for retlige og indre anliggender i EU beskriver sit eget område som "superfølsomt" for EU's medlemslande. Blandt hendes første udspil var et forslag om censur af internettet. Og hun holder et øje på dansk EU-debat.

I stedet for 3 procents chance i Grækenland og 75 procent i Sverige, skal der være 50-60 procents chance i hele EU?

»Vi skal i hvert fald lave ensartede bedømmelser. Der vil aldrig være 50 procents chance for den samme person i hele EU, fordi det er mennesker, der fortolker reglerne.«

Magten over territoriet

Cecilia Malmström, som har været erklæret føderalist i mange år, tilhænger af en gennemført union eller en Europa-stat, ser sit nye ansvarsområde som en mulighed for at virkeliggøre sine egne visioner.

»Det er pinligt for EU ikke at have en fælles politik for migration og bekæmpelse af kriminalitet, det er et enormt svaghedstegn! Jeg ser en mulighed for at gøre noget nu. Men jeg er ikke dum. Jeg har læst historien, og jeg har været i politik i lang tid. Jeg ved hvor vanskeligt det er,« siger hun og giver et eksempel:

»Dette er superfølsomme spørgsmål, fordi det på en måde handler om magten over de enkelte landes territorium: Hvem

skal have lov til at komme ind? Hvordan skal politiet operere over grænserne? Hvilke informationer skal vi udlevere til andre?«

Hvordan optræder den danske undtagelse i dit verdensbillede. Du er klar over, at den er der?

»Åh ja, og jeg har noteret mig, at man ved forskellige lejligheder har sagt, at den skal til folkeafstemning. Jeg ved at Lars Løkke har sagt, at det ikke står på dagsorden den nærmeste tid. Anders Fogh havde vel en slags foreløbig plan inden han gik.«

Men hvordan ser du på, at et enkelt medlemsland kører i sin egen bane, eller med sin egen hastighed?

»Jeg håber jo, at der kommer mere samarbejde på de områder, hvor Danmark har synspunkter, og med det mener jeg ikke bare de følsomme flygtninge og asyl-

spørgsmål. Hvad angår kriminalitet, så er Danmark jo mere mainstream kan man sige,« siger hun med et stort smil.

»Hvis der bliver mere fælles politik, så bliver det sværere at stå udenfor, men det er ikke noget, som jeg kan eller ønsker at gøre noget ved.«

Storbritannien er større

Der findes den opfattelse, at Danmark kan lave parallelaftaler med EU på de områder man vil deltage i, og at skifte den nuværende "opt out" (Danmark deltager slet ikke) til en "opt in" (Danmark deltager fra sag til sag).

»Altså hvis man vil håndplukke sager næsten på månedsbasis, så er det ikke sådan, vi arbejder i EU. Det respekteres, at man "opter ud" (griner) ... eller hvad det hedder, fordi man har en undtagelse på et helt område. Men hvis man begynder på at splitte et område op i små dele for kun at være med på det, man vil, så tror jeg de andre medlemslande vil reagere. Udvælgelse af de mest velsmagende stykker, tror jeg der vil være en vis skepsis mod.«

Er der en større respekt her i huset for Danmark, som står udenfor det retslige område, end for Storbritannien som går med fra sag til sag?

»Nej, det er der ikke. Vi konstaterer tingenes tilstand. Men Storbritannien er jo et større land med rigtig mange synspunkter på al politik. I de sammenhænge, jeg har deltaget i, plejer Danmark ikke at komme med de mest dramatiske forslag, eller være den, som modsætter sig mest. Storbritannien er anderledes. Man deltager lige så aktivt i alt, som om man havde adgang til det hele. Danmark er ligesom lidt mere diplomatisk,« siger EU-kommissæren for Unionens indre anliggender. ♦

EU's svenske kommissær vil give Frontex penge til at købe blandt andet droner - førerløse fly - til at opdage både med flygtninge i Middelhavet.

Månedens interview:

Demokratiets tilstand

NOTAT tager pulsen på demokratiets tilstand – i Danmark og Europa. Vi interviewer en person som på den ene eller anden måde har gjort sig tanker om hvordan det går med den demokratiske debat og borgernes indflydelse på samfundsudviklingen.

Det er jo folket, der skaber

Lene Andersen har en mission: Hun vil gøre verden mere demokratisk. Derfor har hun skrevet en håndbog i demokrati, der skal oversættes til alle verdens sprog og inspirere til at skabe mere demokrati i alle lande – og måske også i EU.

DEMOKRATI HÅNDBOG. Lene Andersen er en mærkelig forfatter. En af dem, der ikke rigtig passer ned i nogen af de kasser, vi plejer at arbejde med. Hun er ikke en almindelig filosofisk tænkner, romanforfatter, politisk debattør eller forlægger. Man kan måske bedst forstå hendes omfattende engagement som et forsøg på at realisere drømmen om det dannede renæssance-menneske, der ikke lader sig binde af faggrænser, formalia og andres forventninger.

Lene Andersen har netop afsluttet en Kierkegaard-inspireret, filosofisk mammutserie i fem bind med titlen Baade-Og. Og endnu før blækket er tørt på denne serie, er hun nu aktuel med et forsøg på at skabe demokrati i verden: Demokratihåndbogen democracy-handbook.org, der er en interaktiv opslagsbog på nettet. NOTAT mødte

hende på caféen i Tranquebar Boghandel, hvor hun i foråret har bidraget til den levende debat ved at holde møder om alt fra "politisk sludder og vrøvl" til menneskehandel.

Et truet demokrati

Hvad mener du om demokratiets tilstand?

»Hvis vi ser på Danmark, så synes jeg, det er i en sørgelig forfatning. Demokrati kræver engagement. Det er ikke noget, der kommer af sig selv eller vedligeholder sig selv. Demokratiet er truet fordi vi tager det for givet og glemmer, at demokrati ikke er normalt. I historisk og i global kontekst er det demokratiene, der er unormale.«

For Lene Andersen er arven fra den Europæiske oplysningstid afgørende. Mennesket må træde ud af den umyndighed, som det alt for let kommer til at placere sig i.

»De totalitære kræfter – de kræfter i mennesket, der søger simple svar – de er der altid og alle steder. Som mennesker har vi alle en drøm om et ukompliceret liv, hvor vi ikke behøver at træffe vanskelige beslutninger eller forholde os til folk, der er besværlige. Problemet er, at så er der andre, der bestemmer for os. Det er det der sker, hvis vi ikke gider engagere os i demokratiet og blot overlader det til andre at træffe beslutninger. Så mister vi råderetten over vores eget liv og vores eget samfund.«

Et Europa uden krig

Er det den samme situation i EU, hvor engagementet i det europæiske demokrati også halter?

»Det manglende engagement i europæisk politik skyldes, at vi ikke identificerer os med Europa.«

Det manglende engagement er først og fremmest et individuelt problem, borgernes problem, hvis man spørger Lene Andersen.

» Demokrati er truet fordi vi glemmer, at det er os der er unormale. I historisk og i global kontekst er det demokratiene, der er unormale. «

Blå bog:

Lene Andersen er forfatter, satiriker og forlægger. Hun er født i 1968.

Lene Andersen er især blevet kendt for sin fem bind store, filosofiske mammut-serie Baade-Og, der er udgivet under pseudonymet Jesper Knallhatt og sit seneste værk Demokratihåndbogen.

2004 stiftede eget forlag, Det Andersenske Forlag

2007 startede debatforeningen Hvadharvigangi?

2007 modtog Ebbe Kløvedal Reichs demokratistafet

2010 lancerede det globale demokratiseringsprojekt democracy-handbook.org

demokratiet

»Magt er ikke noget man får, det er noget man tager! Så hvis vi gerne vil have et demokratisk Europa – så må vi engagere os. Vi kunne jo kræve noget mere af vores EU-politikere. Vi kan stille krav til vores medier om, at de dækker det her ordentligt. Hvorfor har vi ikke en europæisk debat i medieme?«

Et andet aspekt af problemet er, at europæerne mangler blik for det store billede og de lange linier i Europas historie, mener hun:

»Bogen skal være en øjenåbner for os, der har et demokrati at forsvare – og en inspiration for dem, der gerne vil skabe et.«

»Vi har ikke følelserne med, men det kunne vi godt få. EU startede som et fredsprojekt, men det er der ikke nogen, der taler om. I stedet snakker vi om fiskekvoter, flæskeproduktion og toldbarrierer – og det er for abstrakt og uvedkommende. Det er der ikke nogen, der har følelser investeret i, og så bliver det kedeligt.«

»Hvorfor er der ikke nogen der tænker

over, at det er enormt fedt, at vi lever i en tid, hvor europæerne ikke er i krig med hinanden? Tænk sig, at vi er venner med både portugisere, tyskere, franskmænd og estere.«

En demokratisk håndbog for den arabiske husmor

Du har netop lanceret projektet democracy-handbook. Hvad er formålet med håndbogen?

»Formålet er, at alle mennesker med en netforbindelse, uanset hvor i verden de befinder sig, skal kunne få forståelige informationer om, hvad demokrati er. Fordi der er mange, der tror at demokrati handler om, at man stemmer – og valgets vinder så bestemmer. Det er jo et flertalstyranni og ikke et demokrati. Håndbogen skal skabe forståelse for vigtigheden af at have f.eks. en retsstat og give indsigt i, hvad det kræver at oppebære en demokratisk kultur. Bogen skal være en øjenåbner for os, der har et demokrati at forsvare – og en inspiration for dem, der gerne vil skabe et.«

»Det der findes af litteratur om demokrati, er meget ofte skrevet af akademikere for akademikere. Men det er jo folket, der skal skabe demokratiet. Og motivationen

er der. Der er masser af folk, der lever med fattigdom, totalitære regimer og religiøse styre. De ser vores reklamer og amerikanske film og musikvideoer, som viser dem drømmen om rigdom, men som ikke fortæller, hvad der skal til for at man kan skabe et rigt og demokratisk samfund.«

Hvad tror du der kommer ud af håndbogen?

»Det jeg håber på er, at når der nu sidder mennesker rundt omkring i verden og laver en netsøgning på demokrati. Så kommer de ind på håndbogens side og finder et letforståeligt kapitel, der giver indblik i og overblik over, hvad et demokrati er, og hvad det kræver af sine medborgere. Det kan give nogle konkrete, inspirerende eksempler på, hvad Europa måtte gennemgå for at nå den velstand og frihed, de andre også vil have.

Hvis det her skal ud til den arabiske husmor, så skal det også holde sig inden for det konkrete. Det her har man set virke – det her virker ikke. Folk er nødt til at gøre arbejdet selv, men hvis man i håndbogen med et enkelt klik kan læse sig til, hvad en folkehøjskole eller en andelsbevægelse er – så finder man måske ud af, at man selv kan lave sådan en« ♦

Emilie Turunen,
medlem af
EU-Parlamentet for SF

Kan EU gøre noget for de unge arbejdsløse europæere?

»... when life is a bitter pill, hold on« – det skratter ud af højtalerne i fly 9163 til Berlin. Der skulle egentlig have stået København på mit boarding pass, men en islandsk vulkan ville det anderledes. En overnatning i Berlin og et uvist hjemkomststidspunkt er lidt af en bitter pille. På den anden side; Jeg kommer netop fra en konference om ungdomsarbejdsløshed i Jerez, afholdt af det spanske EU-formandskab. Der er de mange millioner af unge arbejdsløse europæere, der med rette kan sige, at livet er en bitter pille.

Ungdommen er ramt forholdsmeæssigt hårdt af den økonomiske krise, og i dag er mere end 5,5 millioner unge under 25 arbejdsløse i Europa. Desværre ser det ikke ud til at tiden læger alle sår for Europas unge: Arbejdsløsheden forventes at stige yderligere de kommende år.

Jeg lærte mange ting på konferencen. Jeg lærte blandt andet, at i Storbritannien bliver de unge nu kaldt "the lost generation". I Frankrig går unge under navnet "Generation Usikker", der henviser til unges forhold på et stadig mere dereguleret arbejdsmarked. I Italien og Spanien kalder de ungdommen for "Mileuristas" – unge uddannede, der tjener mindre end 1000 Euro om måneden. I Danmark har vi endnu ikke fået påklaret den unge generation et øgenavn, men til gengæld er der flere, der advarer mod, at vi er i færd med at begå den samme fejltagelse som i 1980'erne. Vi risikerer igen at miste en generation til social eksklusion og samtidig gambler vi med den økonomiske og sociale sammenhængskraft.

Netop derfor er det så vigtigt, at samles om idéer, kritik og nye muligheder, som vi gjorde det på konferencen i Jerez. Her var Kommissionen, repræsentanter fra alle regeringerne, ungdomsorganisationer og Europa-Parlamentet repræsenteret. Og her blev det slået fast med syvtommersøm, at ungdoms-udfordringen er enorm. Der blev delt eksempler på politikker for at få gang i hjulene og få de unge tilbage i arbejde. Jeg sad dog undervejs og overvejede, om vi virkelig kan få økonomien i gang, få konkurrenceniveauet op og få skabt jobs og social sikkerhed udelukkende gennem bløde politikker og vidensdeling? Jeg er i tvivl om det er nok.

Klokken nærmer sig 22.00 og min mave knurrer. Kaotisk rejse gennem Europa har ikke tilladt aftenmåltid. Mens maven er tom, er hovedet til gengæld fuld af idéer til, hvordan vi kan komme videre, i Danmark og i EU. Det store spørgsmål er, om alle politiske niveauer tør tænke ud af boksen og ikke mindst tør handle?

Tekst: Sven Skovmand

NOTAT.dk

Får Grækenland kun en galgenfrist?

Eurozonens finansministre besluttede den 11. april 2010 at låne Grækenland op til 250 milliarder kroner, hvis landet ikke kan låne de nødvendige penge på kapitalmarkederne. Lånet skal forrentes med 5 procent, hvor renten på de finansielle markeder vil være 7 procent. Grækerne slipper altså i givet fald noget billigere.

Men ifølge Wolfgang Münchau i Financial Times er det en kortsigtet løsning. Før eller senere vil den græske økonomi bryde sammen. På grund af euro-samarbejdet kan landet ikke som andre lande i krise devaluere sin valuta, og dermed genvinde sin konkurrenceevne.

Se artiklen "Grækenlands situation er håbløs" på notat.dk

Dansk nej til giftige sutteflasker

Den nytiltrådte danske fødevarerminister Henrik Høegh har besluttet at forbyde det hormonforstyrrende stof bisphenol i sutteflasker.

Dermed følger han en opfordring, som for knap et år siden blev fremsat af et flertal i Folketinget.

Høeghs forgænger, Eva Kjer Hansen, sagde nej. Hun hævdede, at et forbud strød mod EU's regler. Henrik Høegh mener imidlertid ifølge Ritzau den 27. marts i år, at der er så megen tvivl om stoffet, at EU må godkende det danske forbud.

Kina klager til WTO over told på sko

Den kinesiske regering har nu klaget til Verdenshandelsorganisationen WTO over den ekstratold på mellem 9,7 og 16,5 procent, som EU har lagt på sko fra Kina.

EU begrundet afgiften med at de kinesiske sko sælges til en lavere pris til EU end de sælges til i Kina. Denne påstand om dumping afvises af Kina, der siger, at det blot er en beskyttelsestold for de europæiske skofirmaer, der beskæftiger 260.000 mennesker.

Se artiklen "Kineserne klager over told på sko" på notat.dk

ÅBNE DEO-DEBATTER i hele landet

Naturvandring med EU-debat

Mød en EU-parlamentariker under hyggelige former og hør hvordan det er gået med valg-løfterne. Først en times vandring i den smukke natur og derefter halvanden times debat over en kop kaffe.

- Brovst i Nordjylland den 30. maj kl. 13-15.30 møder vi **Ole Christensen** (S).
- Jelling ved Vejle den 30. maj kl. 13-15.30 møder vi **Christel Schaldemose** (S).
- Skuldelev Ås i Hornsherred den 30. maj kl. 13-15.30 møder vi **Emilie Turunen** (SF).
- Bagsværd Sø den 13. juni kl. 13-15.30 møder vi **Søren Søndergard** (FB).

EU'roen og krisen - hvad er fremtiden?

- København den 25. maj kl. 19-21
Den eurokritiske økonomiprofessor **Jesper Jespersen** i debat med euro-samarbejdets danske arkitekt **Niels Thygesen**.
- Århus den 2. juni kl. 19-21
Tidligere overvismand **Claus Vastrup** i debat med økonom og euro-ekspert **Mogens Ove Madsen**

Se mødesteder
og tilmeld dig på
www.deo.dk

Vil udskyde postens liberalisering

Transportminister Hans Christian Schmidt har ifølge Jyllands-Posten for 8.4.2010 anmodet om en udskydelse af den af EU krævede liberalisering af postvæsenet, som kræves gennemført den 1. januar 2011. Han begrundet det med, at finanskrisen har skabt en ny situation.

Se artiklen "EU skaber problemer for postvæsenet" på notat.dk

Bendt Bendtsen,
Medlem af
EU-Parlamentet
for Konservative
Folkeparti

Biobrændstof skader regnskovene

Som følge af pres fra lobbyister i landbruget fik EU-Kommissionen i 2008 landene til at vedtage, at 10 procent af bilernes brændstof skal komme fra biobrændstof i år 2020.

Kravet blev senere ændret, så andelen kan være lavere. Men nu sætter en intern rapport i EU spørgsmålstegn ved biobrændstof.

Rapporten siger, at regnskove vil blive fældet for at erstattes af planter, der kan producere biobrændstof. Man risikerer også, at lokal produktion af fødevarer vil blive indskrænket – for at kunne fodre bilerne.

Se artiklen "Ny negativ rapport om biobrændsel" på notat.dk

Vil have flere medlemmer i Parlamentet

Lissabon-traktaten forøger antallet af medlemmer i EU-Parlamentet fra 736 til 751. Det vil især gavne Spanien, der får tre ekstra medlemmer, samt Østrig, Frankrig og Sverige, der hver får to ekstra. Tyskland er den eneste taber, idet landet mister tre medlemmer.

Det institutionelle udvalg i EU-Parlamentet foreslår derfor, at man laver en lille ændring af Lissabon-traktaten, så man udvider Parlamentets medlemstal med 18 i stedet for 15. Det vil betyde, at de tyske medlemmer kan blive siddende. Om det bliver vedtaget, er dog usikkert.

Se artiklen "Forslag om lynændring af traktaten" på notat.dk

Hovedløse angreb

Som Europa-parlamentariker bliver man ofte, af EU-skeptikere, beskyldt for at være langt, langt væk fra offentlig bevågenhed. Men jeg kan forsikre om, at vi ikke er længere væk, end vi fortsat kan følge med i de hovedløse angreb, skeptikere retter mod EU.

Jeg konstaterer, at vi fortsat skal tækkes med argumentet om, at siden Danmark yder et større økonomisk bidrag til EU, end vi modtager i direkte betalinger fra EU, bør vi straks melde os ud. Danmark kan ikke bruge EU til noget, lyder argumentet, blot trække røde tal på statsbudgettet.

Logikken i det argumentet holder naturligvis ikke. I så fald burde Danmark også skrotte u-landshjælp og dyrt fredsbevarende arbejde i fjerne egne af verden. Ingen af disse politikker tager sig fornuftige ud, når de er genstand for så snæver en analyse af fordele og ulemper.

Den type analyse giver ikke et sandfærdigt billede – heller ikke af konsekvenserne ved medlemskab af EU. Danmark har en række fordele ved EU-medlemskab.

For det første skaber det indre marked værdi for både virksomheder og forbrugere i Danmark. Den åbne adgang til markeder i de øvrige EU-lande har bidraget med vækst til den danske økonomi, og skabt arbejdspladser i Danmark. Der er skabt mere konkurrence, og det giver forbrugerne flere, bedre og billigere produkter at vælge imellem.

For det andet ligger Danmarks umiddelbare sikkerhedspolitiske interesse i Europa og de tilstødende lande. EU har derfor fremmet en demokratisk udvikling i landene i Central- og Østeuropa og på Balkan. Ved at styrke integration og samarbejde mellem landene i Europa – og fremme demokrati – er vi også med til at sikre freden. Eftersom EU-udvidelser har reduceret direkte betalinger til Danmark, må modstand mod disse udvidelser, som skaber stabilitet i Europa, jo være den logiske konsekvens af den snæversynede økonomisk analyse, som skeptikere lægger frem. Det er beklageligt.

Endelig har Danmark brug for EU, når det handler om indflydelse på verdens gang. Når store lande som Kina nægter udenlandske virksomheder adgang til det kinesiske marked, rammer det også Danmark. Her har Danmark brug for EU til at vinde tabt suverænitæt tilbage. Kun gennem EU kan vi spille med – og mod – verdens store nationer.

Det danske bidrag til EU kommer således mangfoldigt igen.

Gratis for medlemmer af DEO og abonnenter af NOTAT

Hvem får demokrati-stafetten?

Festligt grundlovsarrangement hvor **Hans Jørgen Bonnichsen** videregiver Ebbe Kløvedal Reichs demokratistafet og gymnasieelever holder ungdommens bedste grundlovstale, udvalgt blandt 15 deltagende skoler.

Vartov i København
lørdag den 5. juni kl. 10-12

Estland, Letland og Litauen – efter 6 år i EU

Debatmøde i København torsdag den 17. juni kl. 19-21 hvor Østeuropa-eksperterne fra Magasinet rØST fortæller om russiske mindretal, økonomisk krise og EU's betydning i Baltikum.

Er EU's fiskeri bæredygtigt?

På Bønnerup havn på Djursland møder vi Knud Andersen fra Levende Hav på kutteren Anton søndag den 16. maj kl. 13-15.30.

Se programmer og tilmeld dig på
www.deo.dk eller ring 70 26 36 66

TEST NOTAT på
www.NOTAT.dk

NOTAT

– magasin om Demokrati & Europa
Redaktion:

NOTAT, Christiansborg,
1240 København K.
redaktionen@notat.dk

I redaktionen: Kenneth Haar (ansv.),
Staffan Dahllöf, Erling Böttcher,
Luise Pihl, Rasmus Nørlem Sørensen,
Michael B. Lauritsen
og Sven Skovmand.

Udgivet af DEO i samarbejde med
EUDemokraterne som får tilskud fra
Europa-Parlamentet.

Abonnement:

NOTAT, Nordkystvejen 2 F,
8961 Allingåbro, tlf. 86 48 16 00,
notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Lay-out og tryk:

NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

Forsidefoto: Fotodiena.lt
– Lithuanian pressphoto agency

ISSN: 1603-7480

FOTO: VAGN RASMUSSEN

Oplysningsforbundet DEO stod for en tur til de baltiske lande i april, hvor der også blev tid til et besøg i Užupis, som nogle steder ligner Christiania, andre steder den mondæne del af Frederiksberg.

Užupis: En særegen minirepublik er trådt ind i international politik

Af Kristoffer Hecquet, rØST

Det lyder som en aprilsnar. Den første april hvert år skal du huske dit pas, når du skal over floden Vilna i hjertet af den litauiske hovedstad Vilnius og du vil få et stempel med et lille billede af en åben hånd. Nu befinder du dig i republikken Užupis. Men selvom republikken udråbte sig på den første april og siden har fejret sin nationaldag på denne dato, er Užupis ikke en hvid løgn.

Užupis betyder direkte oversat "på den anden side af floden", men præfikset "už" betyder samtidig at stemme "for", hvilket er et essentielt symbol for Užupis. Her i republikken støtter man alt, hvad der er positivt og Užupis er lige så meget en form for livsanskuelse eller filosofi, som det er et fysisk sted.

I Užupis finder du både flag, forfatning og nationalsang og republikken har ambassadører over hele verden. Den lille republik er endda alt for lille til at rumme alle sine borgere, men det gør ikke noget, fortæller præsident Romas Lileikis,

»Užupis er så lille at der er plads til alle«. Man behøver nemlig ikke fysisk at være i landet for at være borger, så længe man står inde for landets forfatning, der bl.a. udtrykker, at "en hund har ret til at være en hund" og "enhver har ret til at begå fejltagelser".

En af republikkens æresborgere, som ikke bor her fysisk, er Tibets åndelige leder Dalai Lama. Han deler republikkens grundidé og Užupis ønskede at gengælde hans officielle besøg med at navngive en meget lille plads efter Tibet.

Beslutningen udløste en uventet politisk storm. »Kinas ambassade begyndte at lægge et kæmpemæssigt pres på litauiske politikere, for at annullere beslutningen« forklarer Užupis' informationsminister Vytautas Ratkevicius.

»Det startede jo som en joke – men nu er nogle litauiske politikere begyndt at blive bange for, at det måske kan gå ud over erhvervslivet, så det er efterhånden en alvorlig sag«, uddyber informationsministeren, som også er republikkens sheriff.

Foto: Kristoffer Hecquet

Užupis' præsident Romas Lileikis.

Præsident Lileikis tager ikke situationen så tungt.

»Som sagt er her plads til alle – også Dalai Lama og han har holdt tale her på pladsen i byen og han skal naturligvis have lov til at diskutere mulighederne for at leve uden konfrontation«.

En stor debat om både Užupis' og Litauens ret til at bestemme over eget territorium har fulgt denne lille krise og det er endnu ikke sikkert, hvilke konsekvenser presset fra Kina vil få – men den lille republik nyder stadig stor sympati – fra alle andre end Kina. ♦